

Ny Literatur.

Dr. Eugen Schwiedland, Kleingewerbe und Hausindustrie in Österreich. Beiträge zur Kenntnis ihrer Entwicklung und ihrer Existenzbedingungen. I—II. Leipzig, Verlag von Duncker & Humblot. 1894 (229 + 450 S.) (12 M.).

Dette særdeles instruktive Værks første, almindelige Del belyser Husindustriens og den lille Industris økonomiske Stilling, særligt i Østrig. Den anden, specielle Del gør paa indgaaende Maade Rede for Muslingdrejerfaget i Wien. Den Interesse, der knytter sig til Værket, kunde da synes at være af en noget speciel Art; — i Virkeligheden rækker den langt videre, end Titlen lover.

„Husindustri“ — ikke at forvexle med „Husfid“ — opstaar paa forskellig Maade; Dr. Schwiedland skelner mellem den „derivative“ og den „originære“ Oprindelse.

Den originære Oprindelse findes vel paa Landet hyppigst, hvor en agerdyrkende Befolkning, hvem Landbruget kun skaffer et kummerligt Udkomme, beskæftiges af en Driftsherre, der forstaar at udnytte den billige Arbejdskraft, f. Ex. med Strikning, Kurvetning, Knapdrejeri osv.

Et Tilfælde, der ogsaa mødes i Byerne, er det,

at Arbejderne i et industrielt Fag, der ikke mere kan bestaa, sættes til et dem fremmed Fag.

I Byerne er det dog et mere sædvanligt Tilfælde, at Personer, der slet ikke drev nogen industriel Profession, drages ind under Husindustrien. Pensionisters og Embedsmænds saavel som Arbejderes Enker, Hustruer og Døtre, ligesom ogsaa Børn, beskæftiges med i deres Hjem at strikke, sy, hækle, brodere, lave Fryndser, lave Æsker, male osv. for Forretninger eller Mellemmænd.

I alle tre Tilfælde opstaar Virksomheden af origine i husindustriel Form. Hidtil ukendte Arbejder eller dog Arbejder, der tidligere ikke i noget nævneværdigt Omfang paa det paagældende Sted dreves som Næringsvej, udføres nu og dette af Personer, der hidtil ofte slet ikke drev Industri som Næringsvej: „die Hausindustrie“ eller „die Verlagsindustrie“ eller blot „der Verlag“ opstaar paa et nyt socialt Omraade.

Hyppigt udvikle „die Verlagsindustrien“ sig i Byerne dog i Fag, der alt bestod der.

Mestre, der hidtil med deres Medhjælpere raadede i Værksteder, tabe deres Karakter som Driftsherrer og synke ned til at blive „Lohnarbeiter“, til at arbejde for Løn, for Magasiner, Kommissionsforretninger, saavel som for Mestre, der endnu holde sig; ved Siden deraf beskæftiges hidtidige Mestre, forhenværende Svende, Lærlinge, der er løbne af Lære, i deres egne Hjem (som „Sitzgesellen“). Undertiden arbejde de vel ikke hver for sig i deres respektive Hjem, men samle sig hos Hovedarbejderen; mod Akkordløn producere de nu i størst mulig

Mængde og efter Gennemsnitstyper deres Fags Produkter og hidlokke til Medarbejde ogsaa af og til Personer, der staa udenfor Faget. En saadan „Verlagsarbejder“, der ikke staaar i noget direkte Forhold til Forbrugeren, faar leveret af sin „Verleger“ det Raastof, der skal forarbejdes. Konkurrencen fra denne nymodens Industriform virker højst uheldigt tilbage paa Mestrene af den gamle Art og paa disses Arbejdere. Husindustrien har en opløsende Indflydelse paa Haandværket i Byerne.

Men den husindustrielle Omdannelse af Haandværket er ikke indskrænket til Byerne; ejheller rammer den derivative Udvikling af „der Verlag“ Haandværket alene; tværtimod føles Virkninger i den hele Industri.

Husfliden, hvoraf vi endnu finde betydelige Levninger i mere afsides liggende Egne, kan gaa over til „Verlagsindustri“. Det samme gælder om „das Lohnwerk“, — ja endog om de mest moderne industrielle Driftsformer.

Dr. Schwiedland giver en meget oplysende Skildring først af den „derivativt“, dernæst af den „originært“ opstaaede „Verlagsindustrie“. Skildringen optager noget over 100 Sider af hans Værks almindelige Del. Andre 100 Sider helliges Skildringen af den selvstændige Smaamesters Stilling i den nuværende Konkurrencekamp.